

คุณค่าทางประวัติศาสตร์ของนวนิยายอังกฤษ คริสต์ศตวรรษที่ ๑๙

ชาคริต ชุ่มวัฒนะ *

ผคนจำนวนไม่น้อยทีเดียวที่เห็นว่าการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ยุโรปในเมืองไทยนั้น เป็นเรื่องที่ไม่น่าสนใจ ไม่สนุก และบ้างก็เห็นว่าไม่จำเป็น เมื่อเป็นเช่นนี้ก็ส่งผลต่อเนื่องว่าเป็นวิชาที่น่าเบื่อและเสียเวลา ผู้สอนที่จะประสบความสำเร็จในการถ่ายทอดเนื้อหาได้ก็ต้องออกแรงเป็นพิเศษ ต้องรู้จักใช้กลวิธีที่จะดึงดูดความสนใจของผู้เรียน ส่วนผู้เรียนที่จะเป็นผู้รับการถ่ายทอดที่ดีก็มักจะต้องเป็นคนที่มีความสนใจเรื่องราวของยุโรปอยู่บ้างแล้ว ไม่ใช่เป็นแต่เพียงผู้ที่เรียนไปให้ครบตามหลักสูตรเท่านั้น

คำถามที่ว่าประวัติศาสตร์ยุโรปสำคัญอย่างไรสำหรับคนไทยหรือเรียนไปเพื่อประโยชน์อะไรนั้น ไม่ใช่เรื่องที่บทความนี้ต้องการหยิบยกขึ้นมาถกเถียง แต่คำถามที่ว่า จะเรียนหรือจะอ่านตำราทางประวัติศาสตร์ยุโรปด้วยความรู้สึกสนใจใคร่ติดตามเนื้อหานั้นจะอย่างไร บทความนี้จะให้คำตอบได้มากกว่า เพราะเรื่องที่จะกล่าวต่อไปเป็นวิธีหนึ่งที่ใครจะเสนอแนะแก่ผู้ประสงค์จะ “เข้าใจ” เรื่องราวของประเทศอื่นเป็นประการสำคัญ ซึ่งอาจจะมีส่วนช่วยให้ผู้ที่อยู่ในแวดวง

อุดมศึกษาซึ่งเผชิญจำต้องมาเรียนวิชาทางด้านนี้ให้รู้สึกพอสนุกไปกับวิชาเสริมปัญญา แต่ทว่าอยู่นอกเหนือความสนใจอย่างวิชานี้ไปได้บ้าง

การที่จะทำความเข้าใจ พฤติการณ์และพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในอดีตนั้น ผู้ศึกษาประวัติศาสตร์ย่อมทราบดีว่าจะต้องพยายามสลัดตนออกมาจากการยึดติดกับค่านิยมหรือบรรทัดฐานของปัจจุบัน การแสดงอาการโต้แย้งหรือไม่เชื่อว่าพฤติกรรมอย่างนั้นเกิดขึ้นได้ในอดีตโดยใช้สามัญสำนึกของคนสมัยปัจจุบันที่ต่างทั้งกาลและต่างทั้งสถานที่ย่อมเป็นเรื่องไม่ถูกต้อง และไม่ใช่หนทางที่จะนำไปสู่ความเข้าใจแต่อย่างใด การเข้าใจเรื่องราวของประวัติศาสตร์ชาติอื่นเป็นเรื่องที่ไม่ง่าย เพราะอุปสรรคไม่ได้อยู่ที่ความต่างทางด้านเวลาและสถานที่เท่านั้น อุปสรรคใหญ่คือความแตกต่างกันทางด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิตระดับของพัฒนาการต่าง ๆ ก็ไม่เหมือนกัน การผลอึกหักเอาว่าชาวยุโรปและชาวไทยร่วมสมัยย่อมมีสภาพแวดล้อมและความนึกคิดที่คล้ายคลึงกันย่อมไม่ถูกต้อง และจะทำให้ภาพของอดีตยิ่งพร่าเลือนออกไปมากขึ้น

การศึกษาเรื่องราวของผู้คนที่อยู่ต่างมิติ

* Ph. D. (European History), อาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทร-วิโรฒ ประสานมิตร

กันทั้งด้านเวลาและสถานที่ให้เข้าใจมากขึ้น ผู้ศึกษาจำต้องขวนขวายอ่านเรื่องราวของผู้คนและของดินแดนที่ต้องการศึกษาให้มาก เพราะการวิเคราะห์หรือตีความจะอยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจโลกทัศน์และเหตุการณ์แวดล้อมของผู้คน ณ ที่นั้นและสมัยนั้น วิธีหนึ่งที่จะช่วยสร้างความเข้าใจดังกล่าวและเสริมภูมิรู้พื้นฐานเกี่ยวกับอดีตที่ไคร่รู้ นั่นคือ การอ่านวรรณกรรมร่วมสมัยของสังคมนั้น ๆ หรืองานที่ประพันธ์ขึ้นในช่วงเวลาที่ต้องการศึกษา นอกจากจะได้รับรู้บรรยากาศของอดีต ยังเป็นเทคนิคการหาความรู้ที่น่าจะทำให้ผู้ศึกษาเพลิดเพลินและค่อย ๆ ค้นเคยกับความเคลื่อนไหวในสังคมนั้น การสัมผัสกับเรื่องราวที่นำเสนอในลักษณะวิชาการในเวลาต่อมา ก็จะดำเนินไปอย่างมีความสนใจใคร่รู้ควบคู่ไปด้วย

เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจนขึ้น บทความนี้ใคร่เสนอแนะกรณีศึกษาสภาพสังคมอังกฤษ ในครึ่งแรกของคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ ขึ้นมาเป็นตัวอย่างเครื่องมือที่จะช่วยทำความเข้าใจได้ดีควบคู่ไปกับการอ่านตำรารับตำราก็คือ การอ่านนวนิยายร่วมสมัย นอกจากจะได้มีโอกาสสัมผัสกับบรรยากาศต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ และต้นรัชสมัยสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรีย (๑๘๓๗-๑๙๐๑) โดยผ่านตัวอักษรแล้ว ยังเป็นโอกาสที่จะได้รับความสนุกสนานจากงานวรรณกรรมที่ชาวอังกฤษหันมานิยมชมชอบมากที่สุดด้วย

ในวงการวรรณกรรมอังกฤษแต่ก่อน ถือกันว่านวนิยายเป็นงานประพันธ์ที่มีสถานะเป็นรองจากกวีนิพนธ์ นวนิยายเป็นงานเขียนที่ปรากฏขึ้นทีหลังและไม่เป็นที่นิยมในหมู่นักอ่าน

และปัญญาชนนัก จนกระทั่งต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ นวนิยายจึงได้รับการต้อนรับจากผู้่านมากขึ้น ประมาณกลางคริสต์ศตวรรษวงการกวีนิพนธ์อังกฤษก็ต้องยอมรับว่านวนิยายกลายเป็นประเภทของงานเขียนที่ได้รับความนิยมสูงสุดไปแล้ว *

การที่แต่เดิมนวนิยายมีสถานะต่ำกว่ากวีนิพนธ์ก็เพราะผู้อ่านซึ่งเป็นทั้งผู้มีการศึกษาและปัญญาชนของสังคมเห็นว่าเป็นงานเขียนที่ไม่ส่งเสริมสติปัญญา ไม่จริงจังใจเท่ากับบทกวี และเป็นการมอมเมาผู้คน ทำให้มีความเกียจคร้านเพิ่มขึ้นอีก การอ่านนวนิยายจะดึงระดับความนึกคิดและจิตใจของผู้อ่านให้ตกต่ำลง แม้กระทั่งในภายหลัง ผู้อ่านซึ่งยึดติดกับความคิดอนุรักษนิยมในเรื่องการอ่านนวนิยายก็ยังเห็นว่านวนิยายที่ตีแผ่สภาพสังคมที่แสดงความยากไร้ขาดแคลน จะทำให้ชนชั้นที่ด้อยโอกาสขมขื่นกับชะตากรรมยิ่งขึ้น จึงไม่ก่อประโยชน์อันใดเลย และยังไปกว่านั้นอาจกระตุ้นให้ผู้อ่านคิดกระทำการที่ไม่ดีงามก็เป็นได้ บางคนถึงกับกล่าวว่าคนรุ่นหนุ่มสาวควรอยู่ห่างจากห้องสมุดที่ให้บริการยืมหนังสือประเภทนี้ให้มาก ๆ และให้เอาเวลาไปอยู่ตามร้านเหล้าร้านเบียร์แทนเสียจะดีกว่า ^๒

การยอมรับนวนิยายในหมู่นักการศึกษาในระยะต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะกวีที่มีชื่อเสียงบางคนเริ่มหันเปลี่ยนไปแต่งนวนิยายบ้าง ทำให้ยกระดับศักดิ์ศรีนวนิยายให้สูงขึ้น นอกจากนี้แวดวงของผู้อ่านนวนิยายก็ขยายตัวเพิ่มขึ้นเมื่อมีการพิมพ์นวนิยายออกเป็นตอน ๆ ในนิตยสารรายเดือนและรายสัปดาห์ นิตยสาร

* Martin S. Day, *History of English Literature*, (New York : Doubleday, 1964), p. 168.

^๒ Robert M. Adams, *The Land and Literature of England*, (New York : W.W. Norton, 1983), p. 419 (f.).

ประเภทนี้ราคาไม่แพงนักและเท่ากับเป็นการจ่ายเงินทีละน้อยเป็นงวด ๆ ที่ผู้ซื้อไม่รู้สึกว่าแพงเท่ากับซื้อหนังสือทั้งเล่ม เมื่อตลาดผู้อ่านกว้างขึ้นนักประพันธ์สนใจที่จะเขียนนวนิยายเพิ่มมากขึ้น นวนิยายจึงกลายเป็นประเภทของงานวรรณกรรมที่ผู้คนยอมรับในที่สุด

เจน ออสเตน (Jane Austen) นักเขียนนวนิยายสตรีมีชื่อรุ่นแรกของคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ นี้และผู้แต่งเรื่อง *Pride and Prejudice* รู้สึกแปลกใจมากเมื่อทราบว่า เซอร์ วอลเตอร์ สกอต (Sir Walter Scott, ๑๗๗๑-๑๘๓๒) กวีลือชื่อหันมาจับงานเขียนนวนิยาย เพราะระยะนั้นการเขียนนวนิยายยังเป็นที่ดูถูกอยู่ แต่การเปลี่ยนแนวเขียนดังกล่าวของเซอร์วอลเตอร์ สกอต มีส่วนสำคัญที่ทำให้วงการนวนิยายคึกคักขึ้น ผู้ที่เคยวิพากษ์วิจารณ์ก็หันมาประเมินคุณค่าของนวนิยายใหม่ นวนิยายที่พิมพ์ออกมาแบบ ๓ เล่มจบของสกอตเป็นที่ถูกอกถูกใจของผู้อ่านมาก^๓ เจน ออสเตนเองเมื่อเริ่มเขียนนวนิยายนั้น นอกจากจะรู้ว่ากำลังจับงานเขียนที่สังคมจัดอยู่ในประเภท “ต่ำต้อย” แล้ว การที่เป็นผู้หญิงยิ่งทำให้เธอไม่กล้าแสดงตัวเป็นเจ้าของผลงานที่ขีดเขียนนักงานของเธอจึงรู้จักแต่เฉพาะคนในครอบครัวเท่านั้น เพราะค่านิยมของสังคมขณะนั้นไม่ถือว่าการมีอาชีพเขียนหนังสือเป็นวิสัยของกุลสตรี การทำงานของเธอจึงต้องหลบ ๆ ซ่อน ๆ ไม่ให้แขกที่มาเยือนเห็น และมักจะเขียนใส่ลงในกระดาษแผ่นเล็ก ๆ เพื่อสะดวกเวลาเก็บซ่อนเมื่อมี

ใครมาหา ผลงานส่วนใหญ่จึงไม่ปรากฏนามผู้แต่ง (anonymous) การติดต่อกับสำนักพิมพ์ต่าง ๆ เป็นธุระของจอร์จ ออสเตน (George Austen) ผู้เป็นน้องชาย

เมื่อชาร์ลส์ ดิกเกนส์ (Charles Dickens, ๑๘๑๒-๑๘๗๐) และ วิลเลียม แทคเคอเรย์ (William Thackeray, ๑๘๑๑-๑๘๖๓) ริเริ่มการส่งผลงานเป็นตอน ๆ เพื่อตีพิมพ์เป็นรายเดือน (serial publication) ก็เพิ่มความคึกคักให้แก่วงการนักเขียนและนักอ่านนวนิยายมากขึ้นอีก^๔ และเกิดปรากฏการณ์ใหม่คือการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้อ่านและผู้เขียนขณะที่นวนิยายกำลังได้รับการตีพิมพ์ออกมาเป็นตอน ๆ แต่การตีพิมพ์นวนิยายออกมาเป็นตอน ๆ และการที่ผู้เขียนทยอยเขียนเข้าโรงพิมพ์ ก็ทำให้โครงเรื่องของนวนิยายยืดหยุ่นเรื่องอาจยืดเกินไปหรือต้องรวบรัดเกินไปในบางครั้งเพื่อให้พอดีกับการตีพิมพ์ตอนหนึ่ง ๆ หรือไม่ก็เพื่อให้ทันกำหนดเวลาที่นิตยสารจะต้องวางตลาด นักเขียนนวนิยายบางคนก็ไม่ยินยอมให้แบ่งเรื่องของตนออกเป็นตอนย่อย ๆ เพื่อให้พอดีกับเนื้อที่ของนิตยสาร ส่วนนักเขียนที่ทยอยเขียนเรื่องลงพิมพ์ไม่ได้เขียนให้จบทีเดียวก็รู้สึกว่าการเร่งรัดจนไม่เป็นสุขนัก ครั้งหนึ่งขณะที่ดิกเกนส์กำลังเดินอยู่ในร้านเครื่องเขียน เขาก็ได้ยินเสียงสตรีผู้หนึ่งถามคนขายว่า David Copperfield ตอนล่าสุดวางตลาดแล้วหรือยัง คนขายตอบว่าประมาณปลายเดือน ทันทีที่ได้ยินคำตอบดิกเกนส์ก็ตระหนกตกใจเป็นอันมากเพราะเขายัง

^๓ Martin S. Day, *Op. Cit.*, p. 168.

^๔ W. Somerset Maugham, *Great Novelists and Their Novels*, (Philadelphia : John C. Winston, 1948), pp. 83-84.

^๕ Robert M. Adams, *Op. Cit.*, p. 386.

ไม่ได้เริ่มเขียนเลยสักตัว เขาเล่าว่าเหตุการณ์นี้เป็นเรื่องที่ทำให้เขาตกใจสุดขีดทีเดียว^๖ อย่างไรก็ตาม นิติสารที่ดีพิมพ์นวนิยายลงไปด้วยก็ประสบความสำเร็จมากเชิงธุรกิจ เป็นการบุกเบิกสิ่งพิมพ์ชนิดใหม่ที่มีรูปภาพประกอบ และสำหรับผู้อ่านกลุ่มใหม่คือชนชั้นกลางทั่วไปที่ไม่เคียดร้อนกับการซื้อนิติสารราคา ๑ ชิลลิงต่อฉบับ ดิกเกนส์ก็ออกนิติสารของตนเองขึ้นฉบับหนึ่งคือ *Household Words* (๑๘๕๐) ส่วนแทคเคอเรย์ก็มีส่วนร่วมก่อตั้งนิติสาร *Cornhill Magazine* (๑๘๖๐) และรับเป็นบรรณาธิการ ส่วนผู้อ่านที่ชอบเรื่องที่มีสาระหนัก ๆ ก็ยังคงนิยมอ่านวารสารรายไตรมาสอยู่ดังเดิม เช่น *Quarterly*, *Westminster Review* และ *Edinburgh Review*^๗

ผู้เขียนนวนิยายส่วนใหญ่จัดได้ว่ามาจากกลุ่มชนชั้นกลางเช่นเดียวกับกลุ่มผู้อ่าน ซึ่งเป็นชนชั้นที่มีบทบาทมากที่สุดในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ ชนชั้นกลางเหล่านี้เป็นชนชั้นที่ประสบความสำเร็จจากระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมและการพัฒนาระบบอุตสาหกรรม อย่างไรก็ตาม คำว่า “ชนชั้นกลาง” นั้นมีความหมายกว้างมาก และครอบคลุมบุคคลหลายอาชีพ แม้แต่ในชนชั้นนี้เองก็แบ่งย่อยออกเป็นระดับสูง กลาง ต่ำ อีก ซึ่งระดับต่ำนั้นมีชีวิตความเป็นอยู่ที่แทบไม่แตกต่างกับกรรมกร และชนชั้นกลางระดับสูงบางรายก็อาจจะมีความเป็นอยู่ที่หรูหราสุขสบายมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาคดี นักเขียนนวนิยายของสมัยวิกตอเรียนนอกจากจะมาจากกลุ่มชนชั้นกลาง

ส่วนใหญ่เป็นพวกสังคมนิยมทั้งนั้น^๘ จุดประสงค์ของการเขียนก็เพื่อชี้ให้เห็นสภาพสังคมที่เป็นอยู่ว่ามีข้อดี ข้อเสียอย่างไร และชี้ให้เห็นธรรมชาติและความอ่อนแอของมนุษย์ในสภาพแวดล้อมต่าง ๆ แต่ทัศนคติต่อสังคมและวิธีการนำเสนอของนักเขียนแต่ละคนก็ย่อมแตกต่างกันไป

ลูกค้าส่วนใหญ่ของนักเขียนนวนิยายก็เป็นชนชั้นกลางเช่นเดียวกัน^๙ เพราะมีเงินพอที่จะใช้จ่ายเพื่อความบันเทิงหรือการพักผ่อนหย่อนใจบ้าง ส่วนชนชั้นกรรมาชีพซึ่งนอกจากจะขาดกำลังซื้อแล้ว ส่วนใหญ่ก็ไม่รู้หนังสืออีกด้วย พวกที่รู้หนังสือมักเป็นพวกที่พยายามเรียนด้วยตนเองเพื่อหาทางปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของพวกเขา มักเป็นระดับผู้นำที่เป็นปากเสียงให้แก่ผู้ใช้แรงงาน ซึ่งคนกลุ่มนี้ก็มักจะสนใจงานเขียนร้อยแก้วที่มีนัยทางการเมืองมากกว่า ถ้าเป็นงานประเภทกวีนิพนธ์ก็อาจจะเป็นงานของคนกลุ่มเดียวกันเองที่แต่งขึ้นเพื่อปลุกเร้าการเคลื่อนไหวทางการเมือง เช่น บทกวีของพวกชาร์ทิสต์ (Chartists) หรือไม่ก็เป็นบทเพลงเล่าถึงชีวิตในชนบทที่กำลังถูกคุกคามจากระบบใหม่ทางเศรษฐกิจสำหรับนวนิยายนั้น งานของดิกเกนส์เข้าถึงชนชั้นนี้มากกว่างานของนักเขียนอื่น ๆ กล่าวได้ว่า ดิกเกนส์เป็นนักเขียนที่มีผู้อ่านมากเป็นอันดับหนึ่ง นอกจากจะเป็นเพราะเรื่องของเขาดีพิมพ์ในนิติสารรายเดือนและรายสัปดาห์ที่พอจะหาซื้อและแบ่งปันกันอ่านได้ง่ายแล้ว ยังเป็นเพราะ

^๖ Ian Watt (ed.), *The Victorian Novel*, (London : Oxford, 1971), p. 12.

^๗ John Wilson Bowyer (ed.), *The Victorian Age*, (Englewood Cliffs : Prentice-Hall, 1954), p. 19.

^๘ *Ibid.*, p. 23.

^๙ Boris Ford (ed.), *From Dickens to Hardy*, (New York : Penguin, 1982), p. 288.

เนื้อเรื่องในนวนิยายของดิคเกนส์ส่วนใหญ่เกี่ยวกับชีวิตของผู้ใช้แรงงานซึ่งผู้อ่านประสบอยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน

หากว่าผู้ศึกษาประวัติศาสตร์ต้องการจะเลือกอ่านนวนิยายที่สะท้อนสังคมในช่วงครึ่งแรกของคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ ก็ควรจะหาผลงานของนักเขียนคนอื่น ๆ อีกนอกเหนือจากงานของดิคเกนส์ เซอร์ วอลเตอร์ สกอต และแทคเคอเรีย เช่น งานของ ชาร์ลส์ คิงส์ลีย์ (Charles Kingsley, ๑๘๑๙-๑๘๗๕) เบนจามิน ดิสเรลลี (Benjamin Disraeli, ๑๘๐๔-๑๘๘๑) และ แอนโทนี ทรอลลอป (Anthony Trollope, ๑๘๑๕-๑๘๘๒) ส่วนนักเขียนสตรีนั้น สังคมในครึ่งแรกของคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ ยังไม่เอื้ออำนวยให้ผลิตผลงานออกมามากนัก เพราะมีค่านิยมว่าผู้หญิงเป็นเพศที่อ่อนแอ เปราะบาง ควรแก่การทะนุถนอมงานที่จะมาเวลาว่างก็ควรจะเป็นประเภทเย็บปักถักร้อย เต้นรำ ร้องเพลง แต่ต้องไม่ใช้การเรียนรู้ทางวิชาการหรือการเขียนหนังสือ เพราะจะหนักเกินไปสำหรับสมองน้อย ๆ ของสตรี^{๑๐} อย่างไรก็ตาม สมัยนี้ก็มีสตรีหลายคนที่ไม่ยอมผูกตัวให้ติดอยู่กับการจัดตกแต่งบ้านให้สวยงามอย่างเดียว นักเขียนนวนิยายที่น่าสนใจก็เริ่มตั้งแต่ เจน ออสเตน, ชาร์ลอตต์ บรอนเต (Charlotte Bronte, ๑๘๑๖-๑๘๕๕) เอมีลี บรอนเต (Emily Bronte, ๑๘๑๘-๑๘๔๘) เอลิซาเบธ กาสเกล (Elizabeth Gaskell, ๑๘๑๐-๑๘๖๕) และ แมรี แอน อีแวนส์ (Mary Ann Evans, ๑๘๑๙-๑๘๘๐) สำหรับนักเขียนคนหลังสุดนี้รู้จักกันมากกว่าในนามปากกาซึ่งเป็นชื่อของบุรุษว่า จอร์จ เอลิออต (George Eliot) ทั้งนี้เนื่องมาจากปัญหาชีวิตส่วน

ตัวของเธอและเพื่อให้สังคมสมัยนั้นที่ไม่ค่อยยอมรับความสามารถของสตรีได้สัมผัสผลงานของเธอง่ายขึ้น นวนิยายที่ตีพิมพ์เล่มแรกของ เจน ออสเตน คือ *Sense and Sensibility* ก็ระบุชื่อผู้แต่งที่ปกในเพียงว่า “แต่งโดยสุภาพสตรีผู้หนึ่ง” เท่านั้น

เมื่อคำนึงถึงประวัติศาสตร์สังคมอังกฤษในครึ่งแรกของคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ ประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจ คือ การก่อตัวของชนชั้นผู้ใช้แรงงานซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมในช่วงครึ่งหลังของคริสต์ศตวรรษที่ ๑๘ ผู้คนในชนบทอังกฤษพากันละทิ้งไร่นาไปดำรงชีพอยู่ใกล้กับโรงงานอุตสาหกรรมซึ่งกลายเป็นที่ทำงานแห่งใหม่ มีการเคลื่อนย้ายถิ่นจากการทำไร่ทางใต้ไปอัดแอกันอยู่ในเขตเมืองใหม่ทางภาคเหนือ ซึ่งผู้ประกอบการอุตสาหกรรมไม่ได้จัดหาที่อยู่หรือสาธารณูปโภคที่ดีไว้รองรับแต่อย่างใด ในช่วงแรกของคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ นี่เป็นช่วงที่ผลของการเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจจากเกษตร-

^{๑๐} George Eliot, *Middlemarch*, (New York : Norton, 1977), p. 43.

กรรมมาเป็นอุตสาหกรรมเห็นได้ชัดเจนขึ้น รัฐบาลยืนนโยบายเสรีนิยมเพื่อให้เศรษฐกิจดำเนินได้คล่องตัวที่สุด และไม่พยายามเข้าไปแทรกแซงระบบการบริหารงานของผู้ประกอบการอุตสาหกรรม ผลก็คือนายทุนหรือเจ้าของโรงงานมั่งคั่งขึ้นเรื่อย ๆ เพราะสินค้าอุตสาหกรรมของอังกฤษเป็นที่ต้องการของนานาประเทศ อังกฤษกลายเป็นโรงงานผลิตสินค้าของโลก แต่แรงงานในโรงงานหรือลูกจ้างของนายทุนไม่ได้รับการคุ้มครองจากรัฐเพียงพอ เพราะการยึดถือนโยบายไม่แทรกแซงดังกล่าว นายทุนส่วนใหญ่จึงเอาเปรียบกรรมกรทางด้านค่าแรงและชั่วโมงทำงาน สภาพแวดล้อมของกรรมกรก็ไม่ได้รับการเหลียวแลจัดแจงจากเจ้าของโรงงานนัก ชีวิตครอบครัวก็ระส่ำระสายเพราะแทบทุกคนต้องออกไปทำงาน เด็กอายุ ๖-๗ ขวบต้องไต่ขึ้นไปทำความสะอาดปล่องเตาผิงที่กว้างเพียงประมาณ ๙ นิ้วหรือต้องสอดตัวอยู่ซอกแคบ ๆ ใต้ดินของเหมืองถ่านหินที่ร้อนระอุ การขอรับความช่วยเหลือจากรัฐและนายทุนก็เป็นเรื่องยาก ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้เป็นสิ่งที่รัฐบาลอังกฤษค่อยเรียนรู้และดำเนินการแก้ไขในเวลาต่อมา แต่ก่อนที่จะมีการแก้ไข ผู้ใช้แรงงานก็พยายามช่วยตนเอง เช่น ขอสสิทธิในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารประเทศ ในที่สุดอังกฤษก็ได้ปฏิรูประบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาใน ค.ศ. ๑๘๓๒ แต่กรรมกรก็ไม่ได้รับประโยชน์อะไรจากการปฏิรูปครั้งนี้เลย กรรมกรจำนวนมากจึงร่วมกันเคลื่อนไหวในรูปของขบวนการชาร์ทิสต์เพื่อให้รัฐบาลหันมาให้โอกาสแก่กรรมกรเข้าไปมีส่วนในการกำหนดนโยบายต่าง ๆ เพื่อที่สภาพการดำรงชีพของกรรมกรจะได้ดีขึ้น แม้ความพยายามครั้งนี้ไม่

เป็นผลสำเร็จ แต่ก็ทำให้ชนชั้นสูงและชนชั้นกลางมีความหวาดเกรงว่ากลุ่มชนชั้นระดับล่างอาจก่ออันตรายให้แก่ตนได้ การหวาดระแวงนี้ไม่ได้ไร้เหตุผลเลยเมื่อคำนึงถึงอิทธิพลของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในฝรั่งเศสนับแต่ ค.ศ. ๑๗๘๙ เป็นต้นมา ในทศวรรษ ๑๘๔๐ อังกฤษประสบกับภาวะเศรษฐกิจตกต่ำอย่างมาก ชนชั้นล่างก็ยังได้รับความเดือดร้อนเพิ่มขึ้นไปอีก ดังที่เรียกกันว่าเป็นช่วงแห่งความหิวโหย “The Hungry Forties” แต่หลังจาก ค.ศ. ๑๘๕๐ สภาพของผู้ใช้แรงงานจึงกระเตื้องขึ้น เพราะเศรษฐกิจส่วนรวมของประเทศกลับสู่ภาวะเฟื่องฟูอีกครั้ง

อย่างไรก็ดี ๕๐ ปีแรกของคริสต์ศตวรรษนี้คุณภาพชีวิตของกรรมกรอยู่ในระดับต่ำมาก ซึ่งตรงกันข้ามกับชนชั้นกลางที่มีสถานะเศรษฐกิจดีขึ้นเรื่อย ๆ จนทำให้สถานะทางสังคมเจริญทัดเทียมกับชนชั้นสูงเดิม (nobility) ไปด้วย ตอนหนึ่งของกวีนิพนธ์ชื่อ “The Cry of the Children” ที่แต่งโดย เอลิซาเบธ บราวนิง (Elizabeth Browning, ๑๘๐๖-๑๘๖๑) กวีหญิงที่มีชื่อเสียงคนหนึ่งของสมัยนี้อาจจะช่วยสะท้อนให้เห็นความอยุติธรรมของสังคมที่ชนชั้นล่างต้องทนรับอย่างทนทุกข์อยู่ได้บ้าง ดังนี้

“For oh,” say the children, “We are weary,
And we cannot run or leap ;
If we cared for any meadows, it were merely
To drop down in them and sleep.
Our knees tremble sorely in the stooping,
We fall upon our faces, trying to go ;
And, underneath our heavy eyelids drooping
The reddest flower would look as pale as snow.
For, all day, we drag our burden tiring
Through the coal-dark, underground ;
Or, all day, we drive the wheels of iron
In the factories, round and round.”

เมื่อหันมาพิจารณานวนิยายที่จะช่วยผู้ศึกษาประวัติศาสตร์ให้เข้าใจประเด็นนี้ได้ดียิ่งขึ้นแล้ว ก็พบว่ามึ่นักเขียนนวนิยายคนสำคัญ ๆ ของสมัยวิกตอเรียสำหรับผู้สนใจสังคมอังกฤษช่วงนั้นได้อย่างดี ในที่นี้จะเอ่ยถึงเฉพาะบางรายที่เห็นว่าไม่ควรมองข้ามเด็ดขาด ได้แก่ ดิกเกนส์ คิงส์ลีย์ ดิสเรลลี แกสเกล และ จอร์จ เอเลียต (แมรี แอน อีแวนส์) แต่รายชื่อผู้แต่งนวนิยายที่เลือกสรรมานี้ การจะกล่าวถึงผลงานที่สำคัญของแต่ละคนก็อาจจะไม่เหมาะสมกับบทความขนาดนี้นัก จึงใคร่ขอกล่าวพอเป็นสังเขปเกี่ยวกับนวนิยายบางเล่มและของบางคนเท่านั้น อย่างไรก็ตาม หากจัดประเภทของนวนิยายของบุคคลเหล่านี้แล้ว เรียกได้ว่าอยู่ในประเภทนวนิยายที่สะท้อนปัญหาของสภาพสังคมอังกฤษ (The Condition-of-England Question) แต่บางคนก็เรียกว่านวนิยายแสดงสำนึกสังคม (Socially Conscious Novels) และนวนิยายเกี่ยวกับสภาพอุตสาหกรรม (Industrial Novels) เฉพาะงานเขียนของดิสเรลลีเท่านั้นที่ได้รับการระบุว่าเป็นนวนิยายการเมือง กล่าวคือเป็นการเขียนที่มีจุดประสงค์เพื่อแสดงแนวความคิดทางการเมืองของผู้เขียนในการจะปรับปรุงสภาพสังคมที่เสื่อมโทรมเพราะระบบอุตสาหกรรมและการเอารัดเอาเปรียบของชนชั้นกลาง

การหยิบยกผลงานของนักเขียนบางคนมาพิจารณา ณ ที่นี้ไม่ได้หมายความว่าเลือกโดยอาศัยเกณฑ์การเป็นนักเขียนชั้นแนวหน้าของสมัยวิกตอเรีย การเลือกดังกล่าวพิจารณาจากเนื้อหาและความมุ่งหมายของนวนิยายเป็นสำคัญ สำหรับ

ความสามารถในการประพันธ์นั้น บุคคลที่เอ่ยชื่อมานี้ไม่ได้รับการยกย่องให้อยู่ในระดับเดียวกันหมด กล่าวคือคิงส์ลีย์และดิสเรลลีไม่ได้รับการยกย่องทางฝีมือการเขียนเท่ากับดิกเกนส์ ส่วนเอลิซาเบธ แกสเกลแม้ว่าจะได้รับการยกย่องว่าเป็นนักเขียนสตรีที่โดดเด่นมากเรื่องชีวิตกรรมกร แต่บางคนก็ถือว่าเธอเป็นเพียงนักเขียนประเภทวิเคราะห์สังคมแต่หากนำเสนอในกรอบของนวนิยายเท่านั้น^{๒๖}

นักเขียนที่สมควรกล่าวถึงเป็นคนแรกคือ ชาร์ลส์ ดิกเกนส์ ผู้ได้ชื่อว่าแต่งนวนิยายที่ให้รสชาติทั้งสุขและเศร้าระคนกัน และเป็นนักเขียนที่มีผู้อ่านงานมากที่สุดของสมัยวิกตอเรียก็ว่าได้ นวนิยายของเขาที่สำคัญได้แก่ David Copperfield ซึ่งเป็นนวนิยายอัตชีวประวัติ เรื่องนี้ซัมเมอร์เซท มอห์ม (W. Somerset Maugham) จัดให้เป็นหนึ่งในสิบของนวนิยายที่เขาพิจารณาว่ายอดเยี่ยมที่สุดของโลก ความลำบากในชีวิตเยาว์วัยของดิกเกนส์เองที่ไม่ต่างจากเด็กข้างถนน ทำให้ดิกเกนส์วาดตัวละครเอกของเรื่องนี้ได้อย่างมีชีวิตและสมจริงเช่นเดียวกับในผลงานอีกเรื่องของเขาคือ Oliver Twist ดิกเกนส์ต่างจากนักเขียนคนอื่นก็ตรงที่เขาเป็นบุคคลที่ได้เคยสัมผัสกับชีวิตที่ลำบากยากแค้นมาด้วยตนเอง

อย่างไรก็ตาม นวนิยายที่ดิกเกนส์เน้นปัญหาของชีวิตกรรมกรโรงงานได้ชัดเจนกว่าสองเล่มข้างต้น คือ Hard Times (๑๘๕๔) เรื่องนี้ดิกเกนส์ชี้ให้เห็นความสับสนของกรรมกรที่ไม่รู้ว่าจะปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของตนอย่างไร ควรสมัครเข้าเป็นสมาชิกสหภาพกรรมกรหรือไม่

^{๒๖} John Wilson Bowyer, (ed.), *The Victorian Age*, p. 323.

^{๒๗} Boris Ford, (ed.), *From Dickens to Hardy*, p. 102.

ดิกเกนส์แต่งนวนิยายเรื่องนี้ขึ้นหลังจากที่เกิดกรณีการนัดหยุดงานที่เมืองเพรสตัน (Preston) ซึ่งเป็นเขตอุตสาหกรรมทอผ้าในมณฑลแลงคาเชียร์ (Lancashire) ใน ค.ศ. ๑๘๕๔ ดิกเกนส์ไปที่เมืองนี้ซึ่งเป็นช่วงที่สภาพกรรมกรกำลังประเมินสถานการณ์ว่า จะต้องรอกับนายทุนสำเร็จหรือไม่^{๑๓} เหตุผลในการเขียนอีกประการหนึ่งก็คือการที่ดิกเกนส์สนใจปัญหาสวัสดิภาพในการทำงานไม่ว่าของกรรมกรในโรงงานทอผ้า หรือกรรมกรเหมืองแร่ เขาไม่เห็นด้วยเลยที่รัฐพยายามปล่อยให้เอกชนกำหนดลักษณะการดำเนินงานตามใจชอบ

ความน่าสนใจอีกประการหนึ่งของนวนิยายเรื่องนี้คือ การเล่นคำในการเรียกชื่อเมือง และการตั้งชื่อตัวละครของดิกเกนส์ ในนวนิยายเรื่อง *Hard Times* ดิกเกนส์อุปโลกน์ว่าเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นที่เมือง "Coketown" (เมืองแห่งถ่านโค้กซึ่งเป็นถ่านหินที่ใช้ในการอุตสาหกรรม) เขาบรรยายว่า เป็นเมืองที่มีหมอกควันพวยพุ่งตลอดเวลา และมีเสียงเครื่องจักรของโรงงานต่างๆ ดังกระหึ่มอยู่แทบไม่เว้นว่าง ผู้บริหารเมืองนี้ที่เป็นนายทุนเจ้าของโรงงานและเป็นนายธนาคารด้วยเป็นคนไร้ความเมตตา ดิกเกนส์เลยตั้งชื่อให้ว่า "Mr. Bounderby" (bounder หมายถึง คนเห็นแก่ตัว คนใจดำ) ตัวละครที่สำคัญอีกตัวคือสมาชิกสภาสามัญของเมืองนี้เป็นมนุษย์ที่ไม่ต่างจากเครื่องจักร เพราะไม่คำนึงถึงความรู้สึกนึกคิด จินตนาการ และอารมณ์ที่หล่อหลอมอยู่ในตัวมนุษย์ การปฏิบัติต่อเด็กๆ ในเรื่องไม่มีการยืดหยุ่นหรือเห็นอก

ชาร์ลส์ ดิกเกนส์ และบุตรสาว แคทกับมามี

เห็นใจ ดิกเกนส์จึงเรียกเขาว่า "Mr. Gradgrind" ซึ่งได้กลายเป็นศัพท์คำหนึ่งในภาษาอังกฤษไปแล้ว ส่วนครูสอนเด็กนักเรียนที่สอนแนวคิดของ Bounderby และ Gradgrind ก็ชื่อว่า "Mr. M'Choakumchild" และตัวละครที่เป็นตัวแทนของชนชั้นกรรมาชีพซึ่งต้องจมอยู่ในความทุกข์ยากนั้น ดิกเกนส์ให้ชื่อว่า "Stephen Blackpool"

ปรากฏว่านวนิยายเรื่องนี้ที่ลงเป็นตอน ๆ ใน *Cornhill Magazine* ไม่เป็นที่สບอารมณ์ของผู้อ่านชนชั้นกลางเลย เพราะรู้สึกเจ็บปวดกับการที่ดิกเกนส์โจมตีระบบอุตสาหกรรมและนายทุน^{๑๔} ในที่สุดแทกเคอเวย์ซึ่งเป็นบรรณาธิการจำต้องสั่งงดตีพิมพ์ เมื่อไม่อาจต้านกระแสการประท้วงจากลูกค้าของนิตยสารได้ต่อไป^{๑๕} มีผู้กล่าวว่าเรื่อง *Hard Times* นี้ ดิกเกนส์ประณามค่านิยมที่บูชาเงินของสังคมและระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมหนักหน่วงยิ่งกว่าทอมัส คาร์ไลล์ (Thomas

^{๑๓} Charles Dickens, *Hard Times*, (New York : W. W. Norton, 1966), p. 278.

^{๑๔} Martin S. Day, *History of English Literature*, p. 178.

^{๑๕} Boris Ford (ed.), *From Dickens to Hardy*, p. 42.

Carlyle) ซึ่งเป็นนักวิจารณ์สังคมคนสำคัญที่สุดคนหนึ่งของสมัยและเป็นคนที่ใช้คำ “cash nexus” ขึ้นเป็นคนแรก

นักเขียนคนต่อมาคือ เฮลิซาเบธ แกสเกล แม้เธออยู่ในกลุ่มชนชั้นกลางแต่ก็ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้ที่มีประสบการณ์คลุกคลีกับชีวิตความเป็นอยู่ของกรรมกรจริง ๆ นักเขียนส่วนใหญ่ของสมัยวิกตอเรียยกเว้นดิคเกนส์แล้ว เมื่อเขียนถึงความอึดแอ ความวุ่นวายในเมืองอุตสาหกรรมและปัญหาต่าง ๆ ในเมืองดังกล่าวที่จริงแล้วก็คือภาพของกรุงลอนดอน ทั้งนี้เพราะส่วนใหญ่ต่างมีประสบการณ์ในชีวิตจำกัดหรือไม่ก็เพียงแค่เคยหยุดแวะดูเมืองอุตสาหกรรมในบางโอกาสอย่างฉาบฉวยเท่านั้นเอง และถ้าเขียนถึงคนยากจน ก็หาใช้กรรมกรไม่ แต่เป็นภาพของคนจนในชนบทของอังกฤษมากกว่า ส่วนแกสเกลเคยใช้ชีวิตอยู่ในหมู่กรรมกรในฐานะภรรยาของนักเทศน์ที่เมืองแมนเชสเตอร์ การออกไปเยี่ยมเยียนผู้คนละแวกบ้านอยู่เนื่องนี้ทำให้เธอเข้าใจและเห็นอกเห็นใจชีวิตที่ต้องต่อสู้ของกรรมกรอย่างดี

ผลงานของแกสเกลที่เป็นที่รู้จักและนำชื่อเสียงมาสู่เธอคือ *Mary Barton* (๑๘๔๘) ซึ่งสะท้อนภาพความทุกข์ยากของกรรมกรในเมืองอุตสาหกรรมใหญ่ในช่วงทศวรรษ ๑๘๔๐ คำครองชีพของอังกฤษที่สูงมากกระทบกระเทือนกรรมกรอย่างรุนแรง แกสเกลให้รายละเอียดของชีวิตประจำวันของผู้ใช้แรงงานอย่างละเอียด โดยเฉพาะในบทที่ชื่อว่า “Old Alice’s History” เธอได้ให้ภาพชัดเจนของการเปลี่ยนวิถีชีวิตอันเนื่องมาจากการย้ายถิ่นจากหมู่บ้านในชนบทมาอยู่ห้อง

แคบ ๆ หรือห้องใต้ถุนในเมือง แต่การให้รายละเอียดมากตามที่พบเห็นมีส่วนทำให้งานเขียนของเธอด้วยความงดงามลงไปบ้าง ส่วนนวนิยายอีกเรื่องคือ *North and South* (๑๘๕๕) เขียนไม่ดีเท่าเล่มแรก เป็นแต่การให้เห็นความแตกต่างระหว่างเขตอุตสาหกรรมทางภาคเหนือกับเขตสิกรรมทางภาคใต้ของอังกฤษเท่านั้น แกสเกลมีจุดอ่อนตรงที่รู้จักเขตอุตสาหกรรมทางภาคเหนือดี แต่ไม่รู้รายละเอียดของเขตสิกรรมทางตอนใต้จริงจังนัก

ในทางตรงกันข้ามกับดิคเกนส์ที่เขียนนวนิยายเพื่อที่จะให้เห็นความอยุติธรรมในสังคม ความทุกข์ยากที่เกิดจากการเอารัดเอาเปรียบของชนชั้นกลาง สภาพของสังคมที่เปลี่ยนไปและปัญหาในการปรับตัวของผู้คนในสังคม แกสเกลเขียนนวนิยายด้วยความเข้าใจสภาพที่ชนชั้นกรรมกรต้องเผชิญอยู่ และเธอเรียกร้องให้ชาวอังกฤษใช้หลักของศาสนาคริสต์ในการเกื้อหนุนจนเจือเพื่อนร่วมชาติเพื่อเป็นวิธีบรรเทาปัญหาสังคม ทั้งนี้เพราะเธอเห็นว่าความโอบอ้อมอารีอาจจะช่วยลดความร้าวฉานของพวกกรรมกรหัวรุนแรง (*Chartists*) ลงได้

แกสเกลแต่งนวนิยายขึ้นด้วยความรู้สึกจริงใจ ไม่หวังผลอะไรมากกว่านั้น แต่เบนจามิน ดิสเรลลี เขียนนวนิยายเพื่อเสนอความคิด แนวนโยบายของเขาในฐานะสมาชิกสภา และแนวทางปฏิรูปสังคม เขาเชื่อว่านวนิยายจะช่วยเผยแพร่แนวความคิดของเขาอย่างได้ผลที่สุด^๓ งานเขียนของเบนจามิน ดิสเรลลีที่ถือว่าเป็นนวนิยายการเมืองที่สำคัญมีอยู่ ๓ เล่ม ซึ่งเขียนขึ้นระหว่าง ค.ศ.

^๓ Martin S. Day, *History of English Literature*, p. 200.

๑๘๔๔-๑๘๔๗ ได้แก่ Coningsby, Tancred และ Sybil. ข้อมูลที่ใช้เขียนนั้นก็เขียนขึ้นโดยผู้อ่านเพราะรวบรวมจากรายงานของทางราชการ (Blue Books) และรายงานของคณะกรรมการการที่รัฐสภาแต่งตั้งในช่วงทศวรรษ ๑๘๔๐ เช่น คณะกรรมการการสำรวจการทำงานของเด็กในเหมืองแร่และคณะกรรมการการสำรวจการว่างงาน เป็นต้น

เรื่องที่เด่นที่สุดของดิสเรลลี คือ Sybil ซึ่งมีอีกชื่อว่า The Two Nations เขาเสนอให้เห็นภาพของสังคมอังกฤษที่แบ่งออกเป็นคนรวยและคนจนทั้ง ๆ ที่อยู่ในประเทศเดียวกัน คนจนเมื่อมีความทุกข์ยากมากก็อาจจะพยายามแก้ไขด้วยการคิดหาวิธีประท้วงสังคมอย่างรุนแรงและก่อความเสียหาย การจะแก้ไขปัญหายากนักนี้ ดิสเรลลีเสนอว่าจะต้องมีการร่วมมือระหว่างชนชั้นสูงกับชนชั้นกรรมาชีพ อังกฤษจะได้เป็นปึกแผ่นและประชาชนรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อังกฤษจะต้องปกครองโดยชนชั้นสูงรุ่นใหม่ ไม่ใช่กลุ่มนายทุนอุตสาหกรรมซึ่งไม่คิดยินยอมเสียซึ่งชนชั้นที่ด้อยโอกาสกว่า^{๑๗} แนวความคิดดังกล่าวที่แพร่หลายในสมาชิกกลุ่มหนุ่มของพรรคทอริเรียกว่า “Tory Democracy หรือ Young England Movement” บทสนทนาของตัวละครในเรื่องที่น่าสนใจและเป็นหัวใจของเรื่องก็คือดิสเรลลีต้องการนำเสนอ ก็คือตอนที่ ชาร์ลส์ เอเกรมونت (Charles Egremont) ตัวเอกของเรื่องซึ่งมีกำเนิดสูงส่งสนทนากับนักหนังสือพิมพ์หัวรุนแรงและหัวหน้ากรรมกรในโรงงาน การสนทนา

จบลงที่ถ้อยคำเปรียบว่าอังกฤษเหมือนมี ๒ ประเทศ คือประเทศของคนรวยกับประเทศของคนจน

นอกเหนือจากนักเขียน ๓ คนที่กล่าวถึงนี้แล้ว ผู้ที่ต้องการชี้ชัดภาพต่าง ๆ ของชีวิตชาวอังกฤษสมัยนั้นก็ควรจะอ่านงานของเจน ออสเตน ซึ่งจะแสดงความเป็นไปที่สมจริงของชุมชนเมืองเล็ก ๆ ได้อย่างดี หรือเรื่อง Jane Eyre ของชาร์ลอตต์ บรอนเต และผลงานของแอนโทนี ทรอลล์อป ที่เน้นสังคมชนบทที่ห่างไกลจากการอุตสาหกรรมซึ่งเป็นภาพของอังกฤษในอดีตและที่ไม่ควรพลาดอย่างยิ่งคือ เรื่อง Vanity Fair ของแทคเคอเรย์ ซึ่งสะท้อนภาพผู้คนหลายชนชั้นหลายประเภทและหลายอาชีพที่ปะทะสังสรรค์กันอยู่ในกรุงลอนดอน ส่วนเรื่องราวของผู้ใช้แรงงานอาจหาอ่านเพิ่มเติมได้จากงานของคิงส์ลีย์ เรื่อง Yeast และ Alton Locke และนวนิยายของจอร์จ เอเลียต เรื่อง Felix Holt

ข้อคิดประการหนึ่งที่ผู้ศึกษาประวัติศาสตร์พึงมีในการใช้นวนิยายเป็นเครื่องมือในการทำ ความเข้าใจกับอดีต ก็คือ การศึกษาต่อไปถึงภูมิหลังของผู้แต่งนวนิยายด้วย นวนิยายหรือสาระที่จะได้จากนวนิยาย ย่อมขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของผู้แต่งเรื่องนั้น ๆ ไม่น้อย ผู้แต่งที่ใกล้ชิดหรือคุ้นเคยกับข้อมูลย่อมให้ภาพได้น่าเชื่อถือดีกว่า อย่างไรก็ตาม นวนิยายจะมีคุณค่ามากหรือน้อยเพียงใดย่อมขึ้นกับการรู้จักใช้ประโยชน์ของผู้อ่านเป็นสำคัญ ไม่เช่นนั้นแล้วนวนิยายอาจเป็นเพียงวัตถุที่ผ่านสายตาไปอย่างพลัดพลินเท่านั้น

^{๑๗} Boris Ford (ed.), From Dickens to Hardy, p. 169.